

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ЕКОНОМІКА

Спецвипуск 22

Частина III

2007

ЗМІСТ

Розділ 1 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
<i>Мікловда В.П., Пітюлич М.М., Варцаба В.І.</i> Форми кооперації та інтеграції суб'єктів малого підприємництва в територіальні господарські структури.....	7
<i>Кузмішин П.</i> Підприємницьке середовище як фактор потужності і конкурентоспроможності економіки та регіонів (на прикладі економіки Словаччини)	12
<i>Лендел М.А.</i> Пріоритети відродження сільського господарства регіону в контексті реалізації програм соціально-економічного розвитку.....	21
<i>Hegedűs L.</i> Minőségbiztosítási rendszer a Tesco Global Rt.-nél.....	28
<i>Голубка О.Я.</i> Регіональні фактори сприяння розвитку малого підприємництва.....	31
<i>Дяченко Б.І., Волошина Ю.Я.</i> Вплив міжнародних рееміграційних процесів на розвиток малого підприємництва Закарпаття.....	34
<i>Журавльова І.В.</i> Побудова механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства	38
<i>Кузмішинова В.</i> Структуральні характеристики конкурентоспроможності Пряшівського самоврядного краю на галузевих рівнях.....	42
<i>Ісакова Н.Б., Красовська О.В., Грига В.Ю., Велтер Ф., Смоллбоун Д.</i> Наслідки розширення ЄС для транскордонного співробітництва та бізнесу західноукраїнських підприємств за оцінками підприємців	48
<i>Надь Н.М.</i> Аналіз інвестиційно-інноваційного стану в лісопромисловому комплексі Закарпаття	53
<i>Несененко П.П., Колодинський С.Б., Хусайнов І.Х.</i> Застосування економіко-математичної моделі в аналізі та прогнозуванні розвитку особистих селянських господарств у Одеському регіоні	58

Szénás I., Galó M., Lakner Z. Az élelmiszergazdasági logisztika új kihívásai	62
Lukáčová A. Development of economical cooperation of Slovakia and Ukraine as a factor of competitiveness increasing	67
Madzinová R. International cooperation of enterprises in globalised economies	72
Palaščíková D. Determinants of the quality of the higher education environment and human sources	78
Сержанов В.В., Молнар О.С. Методика формування витрат виробничої діяльності підприємства	86
Чмутова І.М., Тисячна Ю.С. Обґрунтування складових системи управління відтворювальними процесами підприємства	91
Бойко Я.М. Ефективні напрямки реформування лісогосподарського комплексу на прикладі Закарпатської області	100
Волошин А.В., Лебедев А.А. Обзор методов прогнозирования экономических систем	103
Волошин А.В., Полозок А.А. Проблемы оценки экономической эффективности предприятий электроэнергетики	107
Газуда М.В., Газуда Л.М. Особенности становления та розвитку підприємництва в агропромисловому комплексі регіону	110
Латишева І.Л. Організаційно-економічний механізм управління структурою капіталу підприємства	116
Несторишен І.В. Формування нових підходів при визначенні беззбиткової діяльності підприємства	120
Фігурка М.В. Аналіз ефективності управління організаційними змінами на підприємствах теплоенергетики	125
Вознюк Ю.В. Фінансування промислового будівництва: сутність і принципи	131
Гринів Л.В. Шляхи підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах функціонування підприємств	136

07	
62	Денисюк О.В. Аналіз та оцінка процесів взаємодії складових економічного потенціалу підприємств 141
67	Шпанко А.С. Методика оцінювання стратегічної конкурентоспроможності інституту спільного інвестування 147
72	Волощук Н.Ю. Особливості розвитку малого підприємництва в аграрному секторі регіону 152
78	Герзанич В.М. Розвиток малого підприємництва гірських територій Закарпаття 157
86	Книшева Б.В. Аналіз експортного потенціалу деревообробної промисловості Закарпаття 160
91	
00	Розділ 2 МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 166
03	Бойко М.М., Бойко Я.М. Відтворення преференцій у спеціальній економічній зоні “Закарпаття” 166
07	Доронина М.С., Сатушева К.В. Діагностика моделі человека в производственной организации 169
10	Костирко Л.А., Перловська Н.В. Модель моніторингу ефективності управління грошовими потоками з позицій платоспроможності 173
16	Кубіній Н.Ю., Завадяк Р.І., Сокол І.І. Складові моделі підприємництва в Японії і США 179
20	Єранкін О.О. Вплив глобалізації на маркетингову діяльність підприємств АПК України 185
25	Єрмаченко В.Є., Дехтяр Н.А. Механізм сегментації ринків країн світу у процесі реалізації зовнішньо економічної стратегії підприємства (на прикладі туристичної галузі) 193
31	Мазур В.С. Соціальний менеджмент на підприємстві: суть і особливості 202
36	Мартюшева Л.С., Вергелес Ю.В. Методичні рекомендації організації управління підприємством на засадах процесного підходу 205

Москаленко Н.О., Беляєва Н.Є. Обґрунтування стратегічних альтернатив організаційних змін підприємства	212
Тарнавська Н.П., Турський І.В. Мотиваційне середовище розвитку персоналу як чинник формування інноваційного типу поведінки малих підприємств	216
Чмутова І.М., Лебідь О.В. Побудова інтервальних шкал для оцінки кругообігу капіталу підприємства	224
Шевця М.Ю. Особливості мотиваційної діяльності вищого навчального закладу	234
Бойко Н.І. Методики оцінки ефективності управління логістичними ланцюгами в торгово-промисловому холдингу "Fozzy group"	238
Баранчикова М.В. Особливості мотивування інвестора в сучасних умовах	242
Бугір Л.М. Підприємницька діяльність у системі стратегічного управління регіоном	246
Возненко Н.І. Методика оцінки стратегічної позиції підприємства	251
Кульчицька В.А. Редакційний менеджмент та його застосування у діяльності друкованих засобів масової інформації	257
Курівський І.Й. Застосування теоретичних розробок М.Портера та концепції ключових компетенцій при формуванні загальної стратегії підприємства	260
Москалюк С.С. Впровадження бренд-менеджменту в управлінську діяльність підприємства	266
Савченко О.Р. Впровадження світових стандартів у практику вітчизняних підприємств	270
Дідик В.І. Вдосконалення методичних підходів стратегічного планування	277
Климко Т.Ю. Сучасні підходи до стратегічного управління підприємницькою діяльністю в регіоні	280
Щелкунова О.В. Складові стратегічного потенціалу регіону	286
Кубіній В.В. Технологія стратегічного управління	293

УДК 334.012.64 (477.87)

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАКАРПАТТЯ

Герзанич В.М.

У статті обґрунтовано економічну ефективність функціонування малих підприємств у гірських районах області, недоліки в їх діяльності, розглянуто напрямки стимулювання розвитку сільсько-го підприємництва з боку органів державної влади та місцевого самоврядування.

Ключові слова: підприємництво, гірські території, програми, моніторинг, стимулювання.

ВСТУП

Глибоке вивчення досвіду країн з розвину-тими ринковими відносинами незаперечно до-водить, що в структурі їх економіки вагоме місце займає малий бізнес – організаційно представлений одноосібною та партнерською формою організації виробництва. Це зумовлено тим, що завдяки всебічній підтримці малого підприємництва з боку держави досягається гнучкість виробництва, швидка реакція на зміну кон'юнктурних коливань на різних сегментах ринку, забезпечення населення товарами і послугами. Не менш важлива роль належить малому бізнесу в розв'язанні соціальних проблем: підвищення рівня зайнятості населення, зниження безробіття, підвищення професійно-кваліфікаційного рівня підприємців, одержання стабільних доходів.

Саме цим пояснюється посилена увага вчених і практиків до дослідження ефективності функціонування малих підприємницьких структур. У працях Долішнього М., Варналія З., Варцаби В., Козоріз М., Мікловди В., Рушачака Ю., Пітюлича М., Сідун О. розглядаються різні аспекти діяльності малого підприємства. Особливо плідними є дослідження вчених економічного факультету Ужгородського національного університету з проблем формування економічного середовища функціонування малих господарських форм. У цьому контексті вкрай важливим є аналіз ефективності функціонування малих підприємств у просторовому зрізі, оскільки він дозволяє виявити існуючі бар'єри на шляху їх розвитку, особливо на проблемних територіях області з тим, щоб вживати превентивні заходи, щодо підвищення економічної ефективності їх діяльності.

Метою даної публікації є обґрунтування важливості впливу малого підприємництва на розвиток соціальної та виробничої інфраструктури на селі, а також акцентування уваги органів державної влади та місцевого самоврядування на необхідність підтримки малого бізнесу в гірських районах області.

Стаття побудована таким чином: у першому

розділі проведений аналіз розвитку малого бізнесу Закарпаття, зокрема гірських районів області в розрізі 2005 – 2006 років, в другому – розглянуто основні проблеми функціонування та розвитку малих підприємств на селі. Виокремлено ряд завдань стосовно усунення відмічених проблем на загальнодержавному та регіональному рівнях.

1 ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ГІРСЬКИХ РАЙОНАХ

Мале підприємництво як самостійний і незамінний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову економіки області, робить вагомий внесок у збільшення обсягів виробництва, роздрібного товарообороту та послуг населенню. Малий бізнес сприяє економії та раціональному використанню ресурсів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму, забезпечує стимули до інноваційних процесів та високоефективної праці.

Завдяки цим перевагам малі підприємства за останній час розвиваються не тільки кількісно, але і якісно. Постійно розширюється асортимент товарів і послуг, які виробляються малими підприємницькими структурами, завдяки їх діяльності більш ефективно використовуються місцеві ресурси, забезпечується їх глибока переробка.

Питома вага малих підприємств у загальній кількості діючих становить 86,0 %, а їх кількість у розрахунку на 10 тис. населення – 63 одиниці (проти 60-ти одиниць у 2004 році).

Враховуючи чітко виражену просторову специфіку області, що включає три природно-економічні зони – низинну, передгірську та гірську – вкрай важливим є аналіз діяльності малого підприємництва у гірських населених пунктах, що значно відстають в економічному розвитку від багатьох адміністративних одиниць в низинній та передгірській зонах. Підвищена увага до діяльності малих господарських форм в гірських селах зумовлена прорахунками і непослідовністю в реалізації аграрної реформи, згортанням діяльності підприємств сільської промисловості, не-

Герзанич Віталій Михайлович, студент 4-го курсу економічного факультету Ужгородського національного університету.

розвинутістю сільської соціальної і виробничої інфраструктури. В результаті цього в переважній більшості гірських населених пунктів склалася

гостра соціальна напруга в сфері зайнятості, рівні життя сільських жителів, занепаду закладів освіти, культури, побутових послуг.

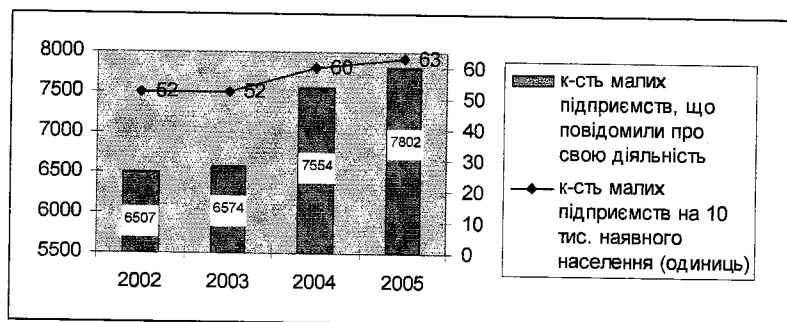

Рис. 1. Кількість малих підприємств, що повідомили про свою діяльність та у розрахунку на 10 тис. наявного населення.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України "Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських" від 11.08.1995р. № 647 в області 215 міст і сіл мають статус гірських населених пунктів, у яких проживає близько 280 тис. осіб або майже чверть усього населення краю.

До гірських населених пунктів належать міста, селища міського типу, селища, сільські населені пункти, які розташовані у гірській місцевості, мають недостатньо розвинуті сферу застосування праці та систему соціально-побутового обслуговування, обмежену транспортну доступність [2].

Таблиця 1 Групування районів області в залежності від кількості гірських населених пунктів.

	Кількість населених пунктів		У % до загальної кількості
	всього	які мають статус гірські	
Область	609	215	35,1
м. Ужгород	1	-	-
м. Берегово	2	-	-
м. Мукачево	1	-	-
м. Хуст	4	-	-
м. Чоп	-	-	-
Низовинні райони			
Берегівський	43	-	-
Виноградівський	50	-	-
Ужгородський	66	-	-
Передгірські райони			
Іршавський	47	14	29,8
Мукачівський	88	12	13,6
Перечинський	25	8	32,0
Свалявський	29	5	17,2
Тячівський	62	29	46,8
Хустський	57	22	38,6
Гірські райони			
Великоберезнянський	32	27	84,4
Воловецький	26	26	100,0
Міжгірський	44	44	100,0
Рахівський	32	28	87,5

За підсумками 2006 року в гірських районах функціонувало 923 суб'єкти малого підприємництва, або 11,8 % до їх загальної кількості по області проти 12,3 % у 2005р., зокрема, у Рахівському районі – 448 одиниць, у Міжгірському – 202, у Воло-

вецькому – 143, у Великоберезнянському – 130. Майже половина всіх малих підприємств знаходиться в містах обласного значення.

Обсяг реалізації промислової продукції малими підприємствами гірських районів становив

103432,5 тис.грн., що на 18,5 % більше, ніж в попередньому році, з якого 58,0 % припадає на Рахівський район, 19,4 % – на Міжгірський, 13,1 % – на Воловецький, 9,5 % – на Великоберезнянський район [3, с. 26].

Наведені дані показують, що за винятком Рахівського району в більшості гірських районів мале підприємництво не одержало належного розвитку, що зумовлює потребу у формуванні ефективною системи взаємодії органів місцевого самоврядування з підприємцями і розвиток інфраструктури підтримки малого бізнесу.

2 СТИМУЛОВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Необхідність підтримки малих підприємств на селі зумовлена глибокими суперечностями, що мають місце в їх розвитку та функціонуванні. Головними із яких є:

– глибока диференціація та нерівномірність розвитку малого підприємництва в просторовому зрізі. Так, наприклад, із 7796 функціонуючих малих підприємств в області у 2006 році, 3037 здійснювали свою діяльність в м. Ужгород та Мукачево;

– слабкий вплив малого бізнесу на розвиток підприємницької активності сільського населення. В розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення в області припадає 63 малі підприємства, в гірських районах це число складає у Великоберезнянському – 48, Воловецькому – 58, Міжгірському – 41, Рахівському – 50, що є значно нижче від загальнообласного показника;

– слабкий вплив малого бізнесу на розв'язання проблеми зайнятості. Рівень безробіття в гірських районах області значно перевищує середньо обласний показник. Так, наприклад, рівень у Великоберезнянському районі у 2,2, Воловецькому – 4,4, Міжгірському – 2,2, Перечинському – 2, Рахівському – 2,1 був вищим за середньообласний показник [1, с. 99];

– висока питома вага збиткових підприємств. Так, наприклад, якщо в 2003 – 2004 рр. не було зафіксовано збиткових підприємств у сфері малого бізнесу, то у 2005 році їх питома вага склала 20,0 %, а сума збитків склала 80627 тис. грн. [1, с. 413].

Усунення відмічених недоліків у діяльності малих підприємств вимагає вирішення ряду першочергових завдань. Основними із них є: завершеність законодавчої бази малого бізнесу, яка функціонально повинна сформувати сприятливе економічне середовище функціонування малого підприємництва, забезпечити права власності та інтереси підприємців. У цьому контексті вкрай важливим є формування важливої довгострокової стратегії держави щодо розвитку і підтримки підприємництва, ефективної

фінансово-кредитної та податкової політики; розвиток інституціональної інфраструктури малого бізнесу на базовому рівні господарювання.

Заходи макроекономічного характеру повинні бути доповнені серйозними діями на регіональному рівні управління. Першочергове в цьому плані є функціональне та інституціональне формування інфраструктури малого бізнесу. Йдеться про розробку територіальних програм розвитку малого бізнесу з виділенням в окремий розділ розвиток сільського підприємництва. Вкрай важливим є розвиток у сільській місцевості обслуговуючої складової – інфраструктури, фінансово-кредитне, наукове, консультативне та інформаційне обслуговування підприємців про кон'юнктурні коливання на різних сегментах ринку. Не менш важливе значення для підвищення підприємницької активності сільського населення має активізація роботи існуючих фондів підтримки підприємців та здійснення постійного моніторингу сільських підприємств.

ВИСНОВКИ

Складність і масштабність проблем, що нагромадилися в розвитку гірських територій області та не знайшли ефективного вирішення вимагає посиленої уваги з боку органів державної влади та місцевого самоврядування до розвитку сільських територій.

Інструментом, що здатний у певній мірі стимулювати розвиток економіки сільських населених пунктів, є широке включення сільського населення в процес підприємництва.

Саме розвиток малого бізнесу, як показує досвід багатьох країн світу, здатний внести значний імпульс для відродження різних форм господарювання на селі, формування багатокладної економіки як необхідної умови розвитку конкуренції, відродження колективного руху на селі, реанімацію сільської промисловості.

Стимулювання і підтримка різних форм підприємницької діяльності суттєво впливає на розв'язання соціальних проблем у сільській місцевості. Розширюється сфера прикладання праці, росте зайнятість населення, знижується рівень безробіття на локальних ринках праці. У населення з'являються стабільні доходи, що є джерелом відтворення сільського населення.

Ефективність функціонування малих господарських форм у значній мірі залежить від їх підтримки з боку органів державної влади та місцевого самоврядування. З допомогою прогнозів і фінансово-кредитних важелів, програм розвитку малого бізнесу вони мають значні можливості активізувати підприємницьку активність сільського населення з тим, щоб включити їх у процес економічних реформ.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закарпаття 2005: Статистичний щорічник. – Ужгород, 2006. – 650 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 р. № 647 “Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських”.
3. Статистичний збірник: Малі підприємства у Закарпатській області. – Ужгород, 2006.